

Varga Rudolf

Cseh Károly emlékére

Cseh Károly, a dél-borsodi költő elmondhatta magáról: nem élt hiába. Ha a versírás egyik nem is utolsó célja és értelme: jelet hagyni magunk után. Ha a Mindenségre láthatatlan hálóként feszülő emberi lélek gondolati zsákmányra váró pókjaként képzelem el a költőt, azt kell mondanom: érdemes volt akár éveken, évtizedeken át is lesben állnia, mert fenséges zsákmányra, tudati táplálékra akadt, a képzavarnál maradványra, évekre, évtizedekre bespájolható lelki-gondolati táplálékra. Az már a mi szerencsénk, hogy Cseh Károly mindezt megosztotta velünk. Hosszú meditálásokban kéréselt költői világvilágképét olyan egyszerűséggel, olyan természetességgel tálalta elénk, amitől politikán és más, mindennapi embernyomorító kegyetlenkedéseken edződött belső természetünk zsigerien rándul össze, aztán elernyed, hogy íme, van még közöttünk valaki, aki szavakba, költeményekbe testesült gondoskodását megosztja velünk, velünk, jobbra éhezőkkel, és véres fogú jóllakottakkal egyaránt.

Cseh Károly olyan költő, aki nem dőlt be a bővli irodalmi divatoknak. Nem állt be sem az álavantgárd hangoskodói, sem a költészet karrierista kishivatalnokai közé. Szóval, nem vette fel, nem öltötte magára a néhány határral odébb már ledobott, talmi gondolati göncöket. Életanyagát nem a „mosott, alig használt” feslett turkálókból szerezte. Cseh Károly bemérte helyét a hazában, Magyarországnak a Bükk fennsíkjai alatti csodás részén, ott, ahol az Alföld kezdi kifuttatni magát. Bemérte helyét, meghatározta dolgát a tegnapi, a mában és a holnapban: „Hűl az idő, és ilyenkor az alkony / mágikus fekete-pirosa / világomban is – tudd – / napfordulatot jósol: / mire üszkösödő, törött szárnnyal / pávázó napunk lehanyatlik, / testet öltök ebben a fában, / melynek te is nekidőltél, / s melyet, akár egy isten mását / a hajdani Babylonban, / kívágnak majd, és legallyazottan / vetnek a tűzre, / s míg nő a hamu, sarjad alóla, / – készülj és várj újra tavaszunkra! – / sarjad ujjongva füstjében a fa, / zsendülő zöldje megint galambot / delejez már, és pünkösödöt / a tisztuló magas / kékje.” (*Korforduló*)

A költő olyan természetességgel, tisztasággal használta a magyar nyelvet, amely példa lehet az általános iskolától az egyetemig. „Aszály sójától felszikrázó éden / az időtlenné fehérült délután, / hajad sem rezdíti, fesszeng csak sután / a félszeg lélegzet száz szögletében ...” (*Nyári fehér*)

A szavak mágiája ilyen izgalmasan lánghat fel Cseh Károly költészetében:

„Hegyek közti harang kottázgat / harmatcseppeket a tájra, / s
 lemenő nappal zendül fel / a tücskök ezüst orgonája.” (*Ezüst mágia*)
 Olvasom a sorokat és érzem, amit ez a költő tud, azt csak
 a beavatottak tudják. Feltétlen kiemelésre méltónak tartom azt, hogy
 Cseh Károly költészetében a *fehér* szó mellett a *tél* a másik kulcsszó:
 „Akkora tél van, hogy csörren vér.” (*Korforduló*) „Előbb hóval, aztán
 napsütéssel / szeleskedő égbolt hajolt miránk. / Vajúdásban nyílt ki a meggyfa /
 világlón, mint hívó édeni láng, / vagy mint lepel harmadnap a sírban. / Nagypéntek
 volt – és mindenütt fehér.” (*Fehér Nagypéntek*) „Halkan neszezni és illatozni kezdett,
 / akárha szirmok lebegtek volna alá: / szürkült a sötét – kivirágzott a párnánk, / s
 első havát úgy nyújtotta
 át / nekünk a decemberi reggel, / mint fehér liliumát / Máriának
 az angyal.” (*Az első hó*)

A költő a következő bükkaljai pillanatba sűrítve rögzítette a létezését:
 „Felszáll a nyírfa fehér füstje déltájt: / hó-tiarás hegyet választott az
 őszvégt. / Áldása legyen itt a fűvön hempergőző két kutyakölykőn.” (*Fehéredő
 fohász*) „Imádkozz értük. Nyugszik a nap. / S vele az év is. Nincs
 emmauszi út. / Szekerek, szánok, autók és buszok / ringanak, lebegnek
 most valahol, / fehér úttalanságban, mintha tavon. / Micsoda lelketlen
 habzás a tél, / s hattyúi milyen sötétek, hidegek!” (*Fordul az év*)
 Úgy gondolom: a költő nem fogadta el a múlandóságot, hiszen a hó,
 a tél, a fehér alatt mindenkor ott lüktet az újjáéledés parazsa. Ennek ellenére
 ez a kékesfehér furcsa lebegés lengi át az egész könyvet.

Cseh Károly szonettjei tartalmi, formai szempontból kiállják a legnehezebb
 próbát.

Cseh Károly *Bibliás földje* csodaszép kötet, melyet maga a Gonda
 Kiadó vezetője, Gonda Zsigmond tervezett.

A költő és a kiadó egymásra találtak, Remek lett a kötet, mert Gonda
 megmutatja, hogy gondos odafigyeléssel, szerető törődéssel kevés
 pénzből is lehet ilyen könyvet letenni az asztalra. A Gonda Zsigmond
 által gondozott könyveknek szép ábrázatuk van. Jó kézbe venni őket.

A *Bibliás földet* Kerék Imre ajánlása nyitja és Cs. Varga István kismonográfiának
 is beillő utószava zárja.

„Ádventelt / éj-hosszat / csillagként virrasztott / kint a sarki lámpa. / Sugarai fagyott
 / szalmáján kutya / és macska éjszakázott. / Most, ahogy / hajnaltájt /
 pólányi fény lánggal / világlol már újra, / kályha köré bújik / mindkettő
 árválón: / betlehem barlang / jászlához a barmok.” (*Téli napfordulón*)

Ezek a pillanatok Cseh Károly legjobb verspillanatai, amikor a metafizikai
 szférát célozza, ahová megérkezett.